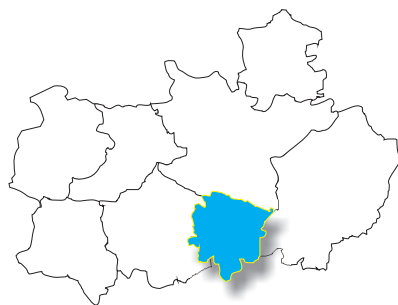

GMINA SMYKÓW

PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE

POŁOŻENIE

Gmina Smyków położona jest w południowej części powiatu koneckiego i północno -zachodniej części województwa świętokrzyskiego. Od północy graniczy z gminą Końskie, od wschodu z gminą Stąporków, od zachodu z gminą Radoszyce - należącymi do powiatu koneckiego, a od południa z gminą Mniów należącą do powiatu kieleckiego. Położona jest przy drodze krajowej nr 74 relacji Kielce-Sulejów-Łódź w odległości 30 km od Kielc i 15 km od Końskich.

Gmina Smyków w obecnych granicach administracyjnych funkcjonuje od 1 kwietnia 1992 roku, zajmując powierzchnię 62 km². Położona jest na "Płaskowyżu Suchedniowskim" zbudowanym głównie z piaskowców dolnotriasowych /głównie piaski i gliny/. Charakterystycznymi formami rzeźby terenu są kopulaste pagóry, garby i stoliwa, pomiędzy którymi występują kotliny. Dominuje tu rzeźba terenu falista i pagórkowata.

Gmina jest jednostką administracyjną o charakterze rolniczym. Użytki rolne stanowią 47% całkowitej powierzchni, lasy i grunty leśne zajmują 48,5% powierzchni, 4,5% powierzchni gminy zajmują drogi, wody i inne. Liczba gospodarstw rolnych w gminie na koniec grudnia 2004 roku wynosiła 673, przy średniej powierzchni gospodarstwa 5,35 ha. Dominującą część gruntów ornych zajmują zboża. W strukturze zasiewów około 58% powierzchni zajmują 4 zboża podstawowe (żyto, owies, pszenżyto, pszenica), około 26 % zajmują uprawy ziemniaków, a około 16% uprawy roślin strączkowych, truskawek i warzyw. Wysoki udział łąk i pastwisk w strukturze użytków rolnych, predysponuje gminę do rozwoju produkcji pasz objętościowych i chowu bydła. Najlepsze gleby posiadają sołectwa: Przyłogi, Trawniki, Salata i Stanowiska, a najslabsze sołectwo Wólka Smolana. Na terenie gminy najliczniejszą grupę hodowlanych zwierząt gospodarskich stanowi bydło. Trzoda chlewna zajmuje wielkości marginalne. Hodowla owiec na terenie gminy praktycznie nie istnieje. Działa jedna ferma drobiu i ubojnia we wsi Salata.

Gmina Smyków należy do grupy gmin małych, z dominującą funkcją drobnoobszarowego rolnictwa indywidualnego, o niższej od przeciętnej wojewódzkiej wartości produkcyjnej gleb i niskiej towarowości oraz z dość wyraźnym przerostem zatrudnienia w rolnictwie w stosunku do średniej wojewódzkiej, wynikającej w znacznej mierze z dwuzawodowości większości mieszkańców.

Korzystnym jej elementem natomiast jest usytuowanie na trasie drogi krajowej nr 74 Kielce - Sulejów - Łódź oraz bliskie sąsiedztwo z prężnymi w przeszłości ośrodkami przemysłowymi w Końskich i Stąporkowie, a także dobre powiązanie i stosunkowo niewielka odległość od Kielce, które mogą być potencjalnymi źródłami miejsc pracy.

Walory środowiska przyrodniczego w połączeniu z korzystnym tranzytowym położeniem gminy w stosunku do dużych skupisk ludności Kielc i Łodzi, stanowią szansę rozwoju bazy turystycznej i rekreacyjnej gminy. Do najciekawszych miejsc turystyczno-wypoczynkowych należy pole namiotowe położone w Wólce Smolanej

tuż nad zalewem w Sielpi. Cały obszar gminy Smyków ze względu na walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe, włączony został w obręb Konecko-Łopuszniańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. W związku z tym na obszarze całej gminy obowiązują ograniczenia wynikające z przepisów szczególnych, na podstawie których zabrania się budowy lub rozbudowy obiektów wpływających szkodliwie na środowisko.

W strukturze krajobrazu ważną rolę odgrywają doliny głównych rzek wraz z przylegającymi kompleksami lasów oraz doliny boczne. Te lokalne korytarze i ciągi ekologiczne tworzą wzajemne powiązania z częścią suchedniowską i oblegorską Parku Krajobrazowego oraz doliną Czarnej Koneckiej wraz z rozległymi kompleksami lasów koneckich. Tworzą krajowy korytarz ekologiczny, łączący się z doliną rzeki Pilicy. Taki strefowo-pasmowo-węzłowy model funkcjonowania przyrody decyduje o zachowaniu równowagi ekologicznej środowisk.

Cały obszar gminy położony jest w zlewni rzeki Czarnej Koneckiej (prawobrzeżny dopływ Pilicy), płynącej szeroką doliną tuż przy północnej granicy gminy. Odwadnia ona zalesioną część gminy oraz rejon wsi Cisownik. Szeroka dolina rzeki oraz doliny jej bezimiennych dopływów tworzą w centralnej części terenu gminy, rozległe obszary podmokłe, bagienne oraz torfowiskowe. Przez gminę Smyków przepływają dwie rzeki: Czarna Taraska, która początek swój bierze na gruntach Lasów Państwowych w pobliżu Mniowa, a w Sielpi wpada do zalewu. Rzeka Kozówka, bierze początek w obrębie wsi Smyków również na gruntach Lasów Państwowych Nadleśnictwa Ruda Maleniecka i wpada do rzeki Plebanka. Wraz z dopływami rzeka ta stanowi lewobrzeżny dopływ rzeki Czarnej Koneckiej. Rzeki Czarna Taraska i Kozówka na terenie gminy posiadają charakter rzek nizinnych, których cechą jest mała siła transportu i wyrównany przepływ.

W gminie funkcjonują dwie szkoły podstawowe: w Królewcu, do której obecnie uczęszcza 179 uczniów łącznie z klasą zerową i w Miedzierzy, gdzie naukę pobiera 102 uczniów, łącznie z klasą zero oraz jedno gimnazjum w Miedzierzy ze 147 uczniami.

Porady z zakresu leczenia świadczy Gminny Ośrodek Zdrowia w Smykowie oraz w Przyłogach. W Smykowie mieści się również siedziba Urzędu Gminy oraz Urząd Poczty. Gmina posiada rozwiniętą sieć dróg lokalnych, a do każdej miejscowości można dojechać drogami asfaltowymi.

Przy drodze krajowej nr 74 w miejscowości Salata znajduje się stacja benzynowa i gazowa, parking oraz restauracja. W Królewcu również przy trasie 74, po przeciwnej stronie Urzędu Gminy jest stacja LPG, a w miejscowości Rozgół parking i restauracja.

HISTORIA GMINY

Gmina Miedzierza pierwotnie z siedzibą w Królewcu, a od 1880 roku w Smykowie, powstała na mocy ukazu carskiego z 31 grudnia 1866 roku. Należała do jednej z większych gmin powiatu koneckiego. W okresie okupacji w latach 1939-1945 w połowie budynku mieściła się gmina Miedzierza z siedzibą w Smykowie, a drugą połowę budynku zajmowała żandarmeria. W 1955 roku nastąpiła likwidacja gminy Miedzierza z siedzibą w Smykowie, a w to miejsce utworzono gromadę. Powstała Gromadzka Rada Narodowa w Smykowie. W 1966 roku ustalone zostały nazwy urzędowe miejscowości i obiektów fizjograficznych terenu gromady Smyków. W 1976 roku nastąpiła likwidacja Gminy Smyków, a obszar jej został podzielony pomiędzy gminy Mniów, Radoszyce i Stąporków.

Z dniem 1.04.1992 roku ponownie powołano Gminę Smyków. W jej skład wchodziło wtedy 10 sołectw /18 miejscowości/. W następnych latach dołączone zostały miejscowości: Kozów, Salata i Muszczarz. Siedziba władz gminnych, a następnie samorządowych mieściła się i mieści obecnie w tym samym budynku zbudowanym w 1880 roku, a przebudowanym w 1934 roku. Jest on zlokalizowany przy drodze krajowej nr 74 - przy skrzyżowaniu z drogą powiatową Radoszyce-Smyków-Stąporków.

LUDNOŚĆ I MIEJSCOWOŚCI

Gminę Smyków zamieszkuje 3758 osób (dane na koniec grudnia 2004 r.) Gęstość zaludnienia wynosi 61 osób na 1 km² (czyli mniej niż przeciętnie w województwie) Gmina Smyków jest jedyną gminą w powiecie koneckim, którą charakteryzuje dodatni przyrost naturalny. Ocenia się jednak, że liczba ludności w ciągu najbliższych lat, ulegać będzie systematycznemu zmniejszaniu. Obecnie w skład gminy wchodzi 12 sołectw (21 miejscowości).

Sołectwa i ludność:

Adamów-193, Cisownik-148, Kozów-373, Królewiec-753, Matyniów-226, Miedzierza-556, Przyłogi-456, Salata-239, Smyków-356, Stanowiska-259, Trawniki-84, Wólka Smolana-115.

Sołectwa, w skład których wchodzi kilka wsi:

Cisownik	- Cisownik i Strażnica,
Królewiec	- Królewiec, Królewiec Poprzeczny, Piaski Królewieckie i Zastawie,
Matyniów	- Matyniów i Świnków,
Miedzierza	- Miedzierza, Barak, Rozgół i Pokoradz,
Salata	- Salata i Muszczarz,
Wólka Smolana	- Wólka Smolana i Kawęczyn.

Nazwy miejscowości, wsi i sołectw są istotnymi elementami lokalnego dziedzictwa kulturowego, niekiedy sięgającymi do wczesnego średniowiecza, niekiedy zaś do czasów niezbyt odległych - okresu inicjatyw osadniczych. Nazwy te nierzadko są jedynymi świadkami zanikłych krajobrazów, zawodów, obiektów. I tak :

- Adamów - stara nazwa dzierzawcza od imienia Adam /Kuźnica Adamowska, notowana już w 1574 r./.
- Cisownik - nazwa topograficzna, związana z miejscową florą - zagajnik cisowy /nazwa notowana już w 1791 r./.
- Królewiec - nazwa dzierzawcza od słowa król lub staropolskiego krol. Królewiec należał do dóbr królewskich jako folwark.
- Królewiec Poprzeczny - nazwa złożona. Człon Poprzeczny wyróżnia topograficznie kierunek usytuowania względem osady głównej.
- Piaski Królewieckie - nazwa mówiąca o rodzaju podłoża, glebie.
- Zastawie - nazwa sytuacyjna, określająca położenie osady względem naturalnego obiektu w terenie.
- Kozów - nazwa wieloznaczna, topograficzna, związana z florą i fauną /od koza, sarna, ptak, szyszka, chojak/, notowana już w 1791 r. jako Kosow.
- Matyniów - nazwa dzierzawcza od nazwiska Matynia, notowana już w 1885 r.
- Świnków - nazwa dzierzawcza od staropolskiej nazwy osobowej i nazwy

- herbowej Świnka lub nazwy osobowej Świnko.
- ☛ Miedzierz - nazwa związana z eksploatacją i przetwórstwem zasobów naturalnych rudy miedzi, notowana już w 1508 r. jako Myedzeza.
 - ☛ Przyłogi - nazwa mówiąca o uprawie roli. Przyłóg to ugór, niwa podorana.
 - ☛ Muszczarz - nazwa osobowa od nazwiska Muszczarz, czyli staropolski Muskata. 13.
 - ☛ Salata - nazwa osobowa od nazwiska pierwszego osadnika, właściciela kuźnicy.
 - ☛ Smyków - stara nazwa dzierżawcza od staropolskiej nazwy osobowej Smyk, notowana już w 1364 r. jako Smyków.
 - ☛ Stanowiska - nazwa informująca o formach i metodach osadniczych; od staropolskiego słowa stan (namiot, szałas), notowana już w 1412 r.
 - ☛ Trawniki - nazwa związana z miejscową szatą roślinną, notowana już w 1892 r.
 - ☛ Kawęczyn - nazwa dzierżawcza od nazwy osobowej Kowięta.
 - ☛ Wólka Smolana - nazwa złożona, mieszana, informująca o formach i metodach osadniczych. Człon Wola lub Wólka wiąże się z nowozakładanymi osadami zwolnionymi na określony czas z opłat. Nazwa związana z eksploatacją i przetwarzaniem bogactw naturalnych. Człon Smolana ma związek z produkcją smoły, notowana jest już w 1895 roku.

DZIEDZICTWO KULTUROWE - ZABYTKI

Na terenie gminy w granicach każdego sołectwa istnieje po kilka krzyży, figur kultowych lub kapliczek, a w tym stosunkowo dużo obiektów pochodzących z okresu XIX i I-szej połowy XX wieku. Są to obiekty drewniane, kamienne, metalowe lub mieszane. Kapliczki występują w formie wolnostojącej, najczęściej słupowej, nadrzecznej lub wbudowanej w elewację domu. Większość postumentów figur i krzyży posiada inskrypcje wotywnie i datowanie, choć nie zawsze czytelne. Tradycja powoduje zastępowanie najstarszych, spróchniałych krzyży i kapliczek drewnianych nowymi - z metalu, kamienia lub betonu. Z okresu XIX wieku zachowało się również kilka piwnic ziemnych murowanych, a z pierwszych dziesięcioleci XX wieku zachowały się jeszcze tradycyjne budynki drewniane, mieszkalne i gospodarcze. Natomiast do zabytków techniki można zaliczyć również pozostałości szybów górniczych w lasach otaczających gminę oraz kamieniołomy, eksploatowane już w ubiegłym wieku.

Największymi zabytkami na terenie gminy Smyków są:

1. Zespół Kościoła Parafialnego Pod Wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej w Miedzierzy. W skład zespołu wchodzi:
 - ☛ Kościół neoromański murowany, wybudowany został według projektu architekta Jarosława Wojciechowskiego w latach 1907-1913. Zbudowany jest z białego piaskowca, marmuru i pokryty blachą miedzianą. Kościół ten został postawiony obok starego drewnianego (przeniesiony do innej parafii), z którego wykorzystano wyposażenie wnętrza. W głównym ołtarzu jest obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem w srebrnej sukience z XVIII wieku. W bocznych ołtarzach barokowy obraz św. Jana Chrzyciciela - odnowiony w 1910 r., barokowa płaskorzeźba św. Anny Samotrzcę z XVIII wieku. Jest też Antependium z malowidłem Matki Boskiej Różańcowej, feretron z obrazami Matki Bolesnej i św. Antoniego. Dwie ławki barokowe, żyrandol kryształowy, obrazy św. ewangelistów, obraz św. Rocha i papieża - z końca XVIII. W Kościele znajdują się również rzeźby: Chrystus Zmartwychwstały

z I połowy XVI wieku, Krucyfiks z tęczą z I połowy XVII wieku, św. Franciszek barokowy, 2 anioły barokowe, Matka Boska Bolesna i św. Maria Magdalena, monstrancja i kielich z XVIII wieku, chrzcielnica kamienna z XVII wieku. Kościół ten był restaurowany w 1974 roku. Ogrodzenie ze schodami murowane z 1915 r, oraz cmentarz parafialny rzymsko-katolicki. Pierwszy drewniany Kościół p.w. św. Stanisława bpa i Anny był wzniesiony w Miedzierzy w 1621 r. z fundacji Stanisława Przerębskiego, starosty opoczyńskiego i radoszyckiego. Konsekrowany był w 1685 roku.

Kościół parafialny w Miedzierzy

- ☛ Plebania z 1880 roku, zbudowana z kamienia i cegły palonej.
- ☛ Pozostałości Zakładu Górniczo-Metalurgicznego. W skład zakładu wchodzi budynek produkcyjny murowany z II połowy XIX wieku, rozbudowany około 1905 r, przebudowany na młyn w 1914 r., adaptowany na dom mieszkalny w 1955 r. oraz dom murowany z II połowy XIX wieku, przebudowany w 1923 roku. Zachował się również budynek administracji, który do 1970 r. był wykorzystywany dla potrzeb służby leśnej. W budynku tym również mieściła się szkoła podstawowa do 1999 roku. Obecnie budynek został przystosowany do potrzeb mieszkalnych.
- ☛ Budynek z 1880 r., w którym mieści się siedziba Urzędu Gminy w Smykowie, zbudowany jest z kamienia i cegły czerwonej - zlokalizowany przy drodze krajowej nr 74 - przy skrzyżowaniu z drogą powiatową Radoszyce - Smyków - Stąporków. Przebudowany był w 1934 roku. Na frontonie budynku jest tablica pamiątkowa poświęcona Marszałkowi Piłsudskiemu, wykonana z czerwonego piaskowca. Portret Marszałka jest wykonany z mosiądzu. Na tablicy widnieje napis: „Józefowi Piłsudskiemu” Smyków 1936 r., odnowiona w 1992 r.
- ☛ Kapliczka słupowa Męki Pańskiej z 1840 r. w Stanowiskach,
- ☛ Kapliczka murowana z 1927 r. w Strażnicy,
- ☛ Kapliczka murowana z XIX w. w Adamowie oraz kuźnia z 1930 r.

MIEJSCA PAMIĘCI

1. Tablica ofiar pacyfikacji w 1940 r., znajduje się przy głównym wejściu do Szkoły Podstawowej w Królewcu.

Cementowa tablica w obramieniu z lastryka, z napisem:

**„ZA WSPÓŁDZIAŁANIE LUDNOŚCI Z RUCHEM PARTYZANCKIM
NAJEŹDŹCY HITLEROWSCY ROZSTRZELALI BESTIALSKO
W DNIU 7-IV-1940 R. 104 MĘŻCZYŹN ZE WSI KRÓLEWCA I ADAMOWA
CZEŚĆ ICH PAMIĘCI !
W XX-LECIE POLSKI LUDOWEJ
WRZESIEŃ 1964 r.”**

2. Pomnik ofiar egzekucji z 1940 roku. Pomnik we wsi Smyków, przy skrzyżowaniu dróg na łące. Wzniesiony z czerwonego piaskowca w formie pionowo ustawionej płyty na podstawie z kamienia łamanego.

Na płycie dwa płasko rzeźbione miecze i ryty napis :

**„NIE POZWOLIMY ABY INNYCH SPOTKAŁ TEN SAM LOS
7.IV.1940 r. NAJEŹDŹCY HITLEROWSCY ZAMORDOWALI 104
MIESZKAŃCÓW WSI KRÓLEWCA I ADAMOWA
CZEŚĆ ICH PAMIĘCI !
W 40-tą ROCZNICĘ - OD MIESZKAŃCÓW GMINY SMYKÓW
KRÓLEWIEC - KWIECIEŃ 1980 r.”**

W otoczeniu pomnika płyty chodnikowe oraz 2 maszty flagowe.

Pomnik pamięci pacyfikacji w Królewcu i Adamowie, usytuowany w Królewcu

3. Cmentarz katolicki w Miedzierzy. Kwaterna ofiar egzekucji w 1940 roku, z alejką pośrodku; w jednej kwaterze 23 krzyże żelazne i nagrobek, w drugiej - 17 krzyży i 2 nagrobki. Z przodu pomnik z czerwonego piaskowca w formie bramki zwieńczonej krzyżem i kulami. Na pomniku wyryte napisy na nadprożu :

**„TU SPOCZYWAJĄ ZWŁOKI
POMORDOWANYCH PRZEZ HITLEROWCÓW DN. 7.IV.1940 R.
MIESZKAŃCÓW KRÓLEWCA I ADAMOWA”.**

Na lewym i prawym węgarku - imiona i nazwiska poległych.

4. Cmentarz katolicki - mogiły ofiary wojny, 1942-1944 r.

5. Trawniki - pomnik żołnierzy AK 1944 r. Pomnik za wsią, pod lasem - w formie wysokiego krzyża i bloków z kamienia, z tablicami inskrypcyjnymi. Krzyż żelazny - wys. 440 cm z figurką Ukrzyżowanego i znakiem Polski Walczącej. Przy krzyżu 2 bloki kamienia: na górnym aluminiowy Krzyż Virtuti Militari, na dolnym 3 metalowe tablice z napisami z aluminiowych liter.

6. Smyków - cmentarz leśny, miejsce egzekucji zbiorowej. W części frontowej cmentarny pomnik z wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa, niżej rzeźba orła.

7. Pokoradz - cmentarz epidemiczny. W 1866 r. w okolicach Miedzierzy panowała cholera. Z tego okresu pochodzi śródleśny cmentarz grzebalny na terenie lasów wsi Pokoradz. Ilość zmarłych na tę zakaźną chorobę i pogrzebanych w lesie na cmentarzysku nie jest znana. Nie są widoczne nagrobki ziemne. Być może grzebano zmarłych we wspólnych mogiłach. Na cmentarzu zachował się pomnik, wysmukła była ciosanego piaskowca, zwieńczona krzyżem już silnie skorodowanym.

8. Kozów - mogiła ziemna żołnierza Wehrmachtu z 1945 roku. Grób żołnierski znajduje się na terenie N-ctwa Ruda Maleniecka, Obr. Radoszyce oddział 98.

9. Krzyż modrzewiowy, stojący przy drodze prowadzącej do osady leśniczówki Leśnictwa Królewiec, upamiętniający miejsce nieistniejącego obecnie wojennego cmentarza, na którym w okresie I wojny światowej wojska carskie rozstrzeliwały Polaków. Ilość ofiar rozstrzelanych w miejscu upamiętnionym krzyżem nie jest znana.

INSTYTUCJE I URZĘDY, NIEZBĘDNE ADRESY

- ☛ Urząd Gminy w Smykowie nr 109, tel. (041) 373 91 81, 373 90 42,
- ☛ Urząd Pocztowy w Smykowie nr 91, tel. (041) 373 90 01,
- ☛ Gminny Ośrodek Zdrowia w Smykowie nr 91, tel. (041) 373 90 07,
- ☛ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Smykowie nr 91, tel. (041) 373 90 08,
- ☛ Gminna Spółdzielnia „SCH” w Królewcu nr 14, tel. (041) 373 90 36,
- ☛ Szkoła Podstawowa w Miedzierzy nr 79, tel. (041) 373 90 45,
- ☛ Gimnazjum Publiczne w Miedzierzy nr 79, tel. (041) 373 93 68,
- ☛ Parafia Rzymsko-Katolicka w Miedzierzy nr 28, tel. (041) 373 90 44,
- ☛ Pole namiotowe nad Jeziorem Sielpeckim, tel. 502 030 157,
- ☛ „POL-PETRO”, Stacja Paliw, Bar, Królewiec nr 108, tel. (041) 373 96 00
- ☛ Stacja Paliw na placu Gminnej Spółdzielni „SCH” w Królewcu nr 99,
- ☛ Bar „GIESTA”, Rozgół nr 2, tel. (041) 373 91 25,
- ☛ Wiejski Dom Kultury „ELDORADO” w Stanowiskach nr 65, tel. (041) 373 92 73,
- ☛ Skład Materiałów Budowlanych „HERMES”, Smyków nr 97, tel. (041) 373 90 60,
- ☛ Skład Materiałów Budowlanych „PLAST-BUD”, Królewiec nr 100, tel. (041) 373 90 22,
- ☛ Piekarnia, Kozów nr 34, tel. (041) 373 92 44
- ☛ Apteka, Smyków nr 91, tel. (041) 373 90 34